

Additionally, legal and quasi-legal regulations should aim to clarify the rights and responsibilities of all participants, thereby contributing to the overall support and advancement of the AI market.

DOI: 10.51587/9798-9895-14663-2024-119-103-110

ГЕРАСИМЕНКО Олександр Миколайович,
канд. юрид. наук,
докторант,
Національна академія Служби безпеки України
ORCID ID: 0009-0005-5078-3829

ПОПЕРЕДЖЕННЯ СЛУЖБОЮ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ОБ'ЄКТАХ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ЗАХОДІВ З ПРОТИДІЇ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню системи заходів попередження Службою безпеки України кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, як складового елементу системи заходів з протидії зазначеним протиправним посяганням. Розглянуто правові засади діяльності Служби безпеки України щодо попередження кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, зокрема положення законів України «Про національну безпеку України», «Про Службу безпеки України», «Про критичну інфраструктуру» та інших актів законодавства. Визначено основні завдання діяльності спецслужби щодо попередження кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури, серед яких: проведення наукових досліджень з метою вирішення проблем попередження кримінальних правопорушень; організація впровадження в практику передового досвіду попередження кримінальних правопорушень; забезпечення організації, координації, контролю, організаційно-методичної та практичної допомоги в системі органів Служби безпеки України; забезпечення організації та проведення заходів загального й індивідуального попередження кримінальних правопорушень; підготовка та реалізація положень стратегій, загальнодер-

жавних і регіональних цільових програм попередження кримінальних правопорушень; організація взаємодії з іншими системи суб'єктів захисту критичної інфраструктури попередження кримінальних правопорушень; інформаційно-аналітичне забезпечення попередження кримінальним правопорушенням.

Основними напрямками вдосконалення організаційного забезпечення попереджувальної діяльності Служби безпеки України на об'єктах критичної інфраструктури визначено: розвиток нормативно-правової бази; впровадження нових форм і методів профілактичної роботи; підвищення ефективності взаємодії та координації; удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення; розвиток міжнародного співробітництва; підвищення професійного рівня персоналу тощо.

Ключові слова: об'єкти критичної інфраструктури, Служба безпеки України, попередження кримінальним правопорушенням, кримінальні правопорушення, запобігання, організаційне забезпечення

Постановка проблеми. Стабільність функціонування об'єктів критичної інфраструктури, зокрема енергетичні, водозабезпечення, транспортні мережі, інформаційно-комунікаційні системи тощо, є важливим для економіки, національної безпеки і оборони держави. Порушення стабільності їх функціонування може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам держави. В умовах воєнного стану з боку іноземних спеціальних служб, окремих організацій, груп та осіб здійснюються діяння, що спрямовані на дестабілізацію ситуації в Україні шляхом скоєння диверсій, терористичних актів, кіберзлочинів та інших кримінальних посягань на об'єкти критичної інфраструктури. Зазначене викликає потребу пошуку шляхів удосконалення системи попередження відповідним кримінальним правопорушенням та впровадженні актуальних викликам організаційних форм і методів попередження кримінальних правопорушень на вказаних об'єктах. Вирішення наявної проблеми науковим шляхом сприятиме удосконаленню попередження зазначеним загрозам. Водночас серед учених, які досліджують проблеми кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності відсутня єдина позиція щодо змісту попередження СБ України кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури.

Враховуючи зазначене, а також важливість стабільності функціонування об'єктів критичної інфраструктури для забезпечення національної

безпеки України, проведення наукового дослідження визначеного назвою статті є актуальним, своєчасним і таким, що є продовженням наявної наукової дискусії відповідної сфери знань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останнє десятиліття проблеми протидії кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури набули значної актуальності серед вітчизняних учених, які в межах предметів своїх досліджень розглянули різні аспекти цього питання. Науковцями, в межах предметів авторських досліджень, вирішена значна кількість проблем протидії наявним загрозам, зокрема: О. В. Батюк у своєму монографічному дослідженні дослідив проблеми криміналістичного забезпечення протидії злочинам на об'єктах критичної інфраструктури (2021 р.)¹; В.А. Ліпкан – в межах дисертаційної роботи проблеми адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки України (2008 р.)², С.В. Якімова –дослідила проблеми попередження чи запобігання: дискусійні питання понятійного апарату сучасної української кримінології (2008 р.)³; О. М. Бандурка та О. М. Литвинов – дослідили теоретичні та організаційні проблеми сучасного стану протидії злочинності (2011 р.)⁴; І. В. Гора, В. А. Колесник, В. В. Малюк, О. С. Старенький, Є. Ф. Тищенко, В. О. Ходанович, А. М. Черняк, І. І. Щербина – у своєму монографічному дослідженні розглянули діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму в контексті оперативних, процесуальних та криміналістичних аспектів (2022 р.)⁵; А.В. Носач – дослідив проблеми системи заходів попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку (2019 р.)⁶; В. Д. Пчолкін – опрацював проблеми поняття та ролі оперативно-розшукової профілактики у запобіганні злочинам (2010 р.)⁷. Попри наявність наукових праць, присвячених проблемам протидії кримінальним

1 Батюк О. В. Криміналістичне забезпечення протидії злочинам на об'єктах критичної інфраструктури : монографія. Луцьк : Волиньполіграф, 2021. 455 с.

2 Ліпкан В. А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 401 с

3 Якімова С. В. Попередження чи запобігання: дискусійні питання понятійного апарату сучасної української кримінології. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2008. № 3. С. 1–9.

4 Бандурка О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія / О. М. Бандурка, О. М. Литвинов. Харків : ХНУВС, 2011. 308 с.

5 Там само.

6 Носач А. В. Система заходів попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 3 (112). С. 29-35.

7 Пчолкін В. Д. Поняття та роль оперативно-розшукової профілактики у запобіганні злочинам / В. Д. Пчолкін // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 17 груд. 2010 р.). Харків : ХНУВС, 2010. С. 15–17.

посяганням та забезпеченню безпеки критичної інфраструктури, питання системи заходів попередження Службою безпеки України кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, як складового елементу системи заходів з протидії кримінальним посяганням, залишається недостатньо дослідженим, що обумовлює наукову потребу його авторського проведення.

Мета статті – є визначення шляхів вирішення проблеми попередження Службою безпеки України кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, як складового елементу системи заходів з протидії останнім. За результатами аналізу наукових матеріалів передбачається підготовка пропозицій удосконалення системи попередження відповідним кримінальним правопорушенням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальні положення законодавства України закріплюють, що забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури впливає на рівень національної безпеки України, стан якої є запорукою економічного добробуту та сталого розвитку держави⁸. Однак, за останнє десятиріччя в умовах загострення геополітичних відносин у світі, зростання в державі рівня кримінальних посягань на об'єкти критичної інфраструктури, а також збільшення ролі складних технологічних систем, їх частин та їх сукупності в економіці, обороні держави, значної актуальності набуло питання впровадження в діяльність Служби безпеки України (далі – СБ України) відповідних рівню кримінальних правопорушень правових та організаційних форм і методів протидії їм на об'єктах критичної інфраструктури (далі – ОКИ). Об'єкти критичної інфраструктури, зважаючи на їх стратегічну важливість для національної безпеки, часто стають ціллю для різноманітних кримінальних посягань. Спектр кримінальних правопорушень, що вчиняються на таких об'єктах, є доволі широким та охоплює діяння різного характеру та ступеня суспільної небезпеки. Зазначене підтверджується статистичною звітністю правоохоронних органів, що опублікована на сайті Офісу Генерального прокурора⁹. Згідно з наведеними даними маємо динаміку кримінальних правопорушень, яка зростає. Як зазначає О. В. Батюк, об'єкти критичної інфраструктури є привабливими цілями для злочинних посягань,

8 Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 15.09.2024).

9 Єдиний звіт про кримінальні правопорушення. Офіційний сайт Офісу Генерального Прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2y> (дата звернення: 12.09.2024).

оскільки їх пошкодження чи знищення здатне завдати значної шкоди національним інтересам. При цьому кримінальні правопорушення на таких об'єктах характеризуються підвищеною суспільною небезпечністю, завданням шкоди національним інтересам, складністю виявлення та розслідування¹⁰.

З метою повноти проведення дослідження визначеної теми проаналізуємо основні наукові підходи, положення законодавства та здобутки щодо напрямів попередження кримінальних правопорушень, які, на наш погляд, можуть бути практично корисними у ході здійснення кримінально-правових, оперативно-розшукових та контррозвідувальних заходів протидії СБ України кримінальним правопорушенням на ОКІ.

Так, науковець В.А. Ліпкан, досліджуючи у 2008 році в межах дисертаційної роботи проблеми адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки України, зазначає, що «попередження зазначеної групи злочинів здійснюють з метою захисту особи, суспільства, держави від злочинних посягань на національну безпеку. На досягнення цієї мети спрямовано виконання низки завдань, серед них: виявлення причин злочинів й умов, що сприяють їхньому вчиненню, ужиття заходів щодо усунення їх або нейтралізації; здійснення профілактичного впливу на осіб із протиправною поведінкою; запобігання й припинення факторів готування до злочину й замаху на злочин¹¹.

З приводу наведеного С. В. Якімова, під час дослідження 2008 р. зазначала про те, що поняття «попередження» змістовно й логічно пов'язане з поняттями «запобігання», «профілактика» правопорушень, до того ж у цьому ряді родовим є саме воно¹².

Досліджуючи у 2011 р. теоретичні та організаційні проблеми сучасного стану протидії злочинності, автори О. М. Бандурка та О. М. Литвинов роблять висновок, що «попередження злочинності – це здійснення спеціальними суб'єктами передбачених законом заходів для недопущення розвитку злочинного наміру на попередніх стадіях вчинення злочину, виявлення ознак учинених злочинів, встановлення осіб, які їх учинили, притягнення їх до відповідальності, відновлення порушених прав,

10 Батюк О. В. Криміналістичне забезпечення протидії злочинам на об'єктах критичної інфраструктури : монографія. Луцьк : Волиньполіграф, 2021. 455 с.

11 Ліпкан В. А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 401 с.

12 Якімова С. В. Попередження чи запобігання: дискусійні питання понятійного апарату сучасної української кримінології. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2008. № 3. С. 1–9.

свобод і законних інтересів громадян, а також відшкодування збитків від злочинних дій¹³.

Своєю чергою І. В. Гора, вирішуючи у 2022 р. проблеми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, робить висновок, що початковим етапом у боротьбі з кримінальними правопорушеннями є їх попередження, яке передуює процесам виявлення та припинення. Вчена зазначає, що термін «попередження» включає в себе як «запобігання», так і «профілактику», і є основною складовою заходів з протидії кримінальним правопорушенням¹⁴, що, на нашу думку, є цілком прийнятним.

Таким чином маємо неоднозначність тлумачення поняття терміну «попередження» і можемо зазначити, що у розумінні кожним науковцем зміст «попередження» має відмінності. Враховуючи зазначене проаналізуємо законодавчі акти України з визначеної проблеми.

Отже, Конституція України має найвищу юридичну силу і всі органи виконавчої та законодавчої влади зобов'язані дотримуватися її положень при розробці та прийнятті законодавчих актів, стратегій та інших засад формування державної політики. Варто відзначити, що в Україні з метою захисту національних інтересів від можливих загроз створено суб'єкти, які беруть участь у забезпеченні національної безпеки¹⁵.

Відповідно до п. 2 ст. 12 Закону України «Про національну безпеку України» СБ України є одним з органів сектору безпеки та оборони України¹⁶ і суб'єктом забезпечення національної безпеки. Всі інші державні органи та місцеве самоврядування виконують свої функції щодо забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, що входять до зазначеного сектору. Відповідно до ст. 19 Закону СБ України є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку. До її завдань входять протидія розвідувально-підбивній діяльності проти України, боротьба з тероризмом, контррозвідувальний захист суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, а також захист оборонного, науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, інформаційної безпеки та об'єктів критичної інфраструктури. СБ України

13 Бандурка О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія / О. М. Бандурка, О. М. Литвинів. Харків : ХНУВС, 2011. 308 с.

14 Гора І. В. та авт. кол. Діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму: оперативні, процесуальні та криміналістичні аспекти : монографія. Київ, 2022. 540 с.

15 Конституція України від 28 червня 1996 року // Відом. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

16 Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 за № 2469- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 17.09.2024).

також забезпечує охорону державної таємниці, діючи в межах, визначених законодавством України¹⁷.

Пункт 2 ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» визначає, що завданням СБ України є «попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які становлять пряму загрозу життєво важливим інтересам України»¹⁸. СБ України також відповідає за захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного та оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб, посягань з боку різних організацій, груп і осіб, а також за охорону державної таємниці. Відповідно до п. 21 ст. 24 Закону СБ України зобов'язана «здійснювати попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, пов'язаних з технологічним тероризмом, запобігати вчиненню терористичних актів з використанням небезпечних хімічних речовин, диверсій на підприємствах хімічної промисловості та на об'єктах критичної інфраструктури»¹⁹.

Також треба відзначити, що відповідно до ст. 2 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» «Завданнями контррозвідувальної діяльності є: добування, аналітична обробка та використання інформації, що містить ознаки або факти розвідувальної, терористичної та іншої діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України; протидія розвідувальній, терористичній та іншій діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України; розроблення і реалізація заходів щодо запобігання, усунення та нейтралізації загроз інтересам держави, суспільства та правам громадян». Відповідно до ст. 5 Закону СБ України є спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері контррозвідувальної діяльності. Частина 4 ст. 5 Закону закріплює, що «правоохоронні органи України та інші державні органи, підприємства, установи, організації повинні сприяти органам та підрозділам СБ України у проведенні ними контррозвідувальної діяльності

17 Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 за № 2469- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 17.09.2024).

18 Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 16.09.2024).

19 Там само.

щодо забезпечення державної безпеки України». Метою контррозвідувальної діяльності СБ України є виявлення, попередження і нейтралізація загроз національній безпеці, терористичних та іноземних впливів²⁰. Таким чином добування, аналітична обробка та використання інформації, протидія розвідувальній, терористичній та іншій діяльності, а також запобігання, усунення і нейтралізація є завданнями організації діяльності СБ України у відповідній сфері.

У Законі України «Про боротьбу з тероризмом», прояви якого є актуальною загрозою для ОКІ, зазначено, що «Цей Закон з метою захисту особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначає правові та організаційні основи боротьби з цим небезпечним явищем, повноваження і обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом»²¹. Враховуючи зазначене «боротьба» є ключовим в організації діяльності СБ України у відповідній сфері.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України «завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура»²². Отже, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду є завданнями організації діяльності СБ України у відповідній сфері.

20 Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26 грудня 2002 року № 374-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення 17.09.2024).

21 Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 16.08.2024).

22 Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 22.08.2024).

Згідно п. 1 ст. 1 Кримінального кодексу України правовими засобами протидії СБ України кримінальним правопорушенням на ОКІ є «правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням». Заходи запобігання СБ України кримінальним правопорушенням на ОКІ містяться в нормативно-правових актах, які регулюють оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну діяльності та ін. Таким чином, враховуючи положення Кримінального кодексу України, СБ України запобігає кримінальним правопорушенням²³. Таким чином правове забезпечення та запобігання кримінальним правопорушенням є завданнями організації діяльності СБ України у відповідній сфері.

Оскільки завдання СБ України закріплені у ст. 19 Закону України «Про національну безпеку», ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України», ст. 2 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність», «Про боротьбу з тероризмом», п. 1 ст. 1 Кримінального кодексу України, ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України закріплені її завдання, Закон України «Про критичну інфраструктуру» визначає роль СБ України в межах її функціональних повноважень. Останній Закон, будучи частиною законодавчої бази у сфері національної безпеки, встановлює правові та організаційні основи створення і функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури²⁴. Згідно з п. 1 ст. 1 Закону «безпека критичної інфраструктури» визначається як стан захищеності, за якого забезпечується функціонування, безперервність роботи, відновлюваність, цілісність і стійкість інфраструктури²⁵. Закон також містить положення, які визначають місце СБ України в національній системі захисту критичної інфраструктури, що є частиною законодавства у сфері національної безпеки відповідно до її функціональних повноважень.

Науковець А.В. Носач, досліджуючи у 2019 р. проблеми системи заходів попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку, за результатом вивчення

23 Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. №2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 17.09.2024).

24 Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 18.09.2024).

25 Там само.

й аналіз нормативної бази виокремлює завдання, які мають покладатися на суб'єктів системи попередження злочинів терористичної спрямованості. Найважливішими з них він вважає: «організація та здійснення заходів загального й індивідуального попередження злочинів; участь у формуванні й реалізації загальнодержавних і регіональних цільових програм попередження злочинів; вивчення відповідного передового досвіду й упровадження його у практику; організація та здійснення наукових досліджень проблем попередження злочинів; надання підвідомчим органам, підрозділам, установам організаційно-методичної та практичної допомоги; організація і здійснення взаємодії з іншими органами й установами; формування та ведення довідково-інформаційних систем, необхідних для ефективної діяльності щодо попередження злочинів»²⁶. Запропоновані ученим завдання на нашу думку можуть бути використані і для протидії СБ України кримінальним правопорушенням на ОКІ.

Великий тлумачний словник сучасної української мови містить визначення терміну «попереджати», «попереджувати», «попередити» як «наперед повідомлення кого-небудь про щось. // Сповідати що-небудь комусь передусім, щонайперше. // Вказувати на що-небудь; означати що-небудь. 2. Своєчасним заходам запобігання здійсненню або виникненню чого-небудь, переважно небажаного заходами застереження кого-небудь від чогось; передувати чому-небудь»²⁷.

Зі свого боку І.В. Гора розглядаю попередження – це сукупність заходів, безпосередньо спрямованих на свідомість конкретних осіб або окремих їхніх груп, котрі мають злочинні наміри, замислюють вчинення злочину»²⁸.

Крім того В. Д. Пчолкін, досліджуючи у 2010 р. проблеми поняття та ролі оперативно-розшукової профілактики у запобіганні злочинам, зробив висновок, що «частина науковців як родове поняття сприймають попередження злочинності, інші вважають профілактику та попередження злочинності синонімами й не розмежовують їх. У літературі також обстоюють думку, що слід розрізняти профілактику (виявлення й усунення причин та умов злочинів), попередження (встановлення осіб, які намагаються вчинити

26 Носач А. В. Система заходів попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 3 (112). С. 29-35.

27 Великий тлумачний словник сучасної української мови сучасної української мови. / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. Т. 8. С. 1728.

28 Гора І. В. та авт. кол. Діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму: оперативні, процесуальні та криміналістичні аспекти : монографія. Київ, 2022. 540 с.

злочин, і застосування до них певних заходів з метою недопущення реалізації їх замислів) і припинення злочинів (виявлення осіб, які готуються до вчинення злочинів, ужиття до них заходів з метою недопущення переростання підготовки в замах і закінчений злочин)»²⁹.

Отже, враховуючи зазначене вище можемо зробити логічний висновок, що захист об'єктів критичної інфраструктури передбачає організацію процесу протидії СБ України шляхом здійснення закріплених законодавством України завдань та змісту видів діяльності, зокрема контррозвідальної, оперативно-розшукової, кримінально-процесуальної, антитерористичної, інформаційно-аналітичної та ін., що спрямовані на виконання завдань попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень відносно ОКІ з метою забезпечення стабільності функціонування останніх. Виконання завдання СБ України щодо попередження кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, є складовою частиною забезпечення національної безпеки України. Попередження кримінальних правопорушень на ОКІ є завданням діяльності СБ України, метою якого є перешкоджання на ранніх стадіях вчиненню правопорушень, визначених ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України». Попередження СБ України кримінальних правопорушень на ОКІ охоплює «запобігання» та «профілактику», і є основною складовою заходів з протидії кримінальним правопорушенням.

Висновки. Система заходів попередження СБ України кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, як складового елементу системи заходів з протидії є багатоаспектною та потребує подальших ґрунтовних досліджень в частині співвідношення «запобігання», «профілактики». Наразі як на науковому рівні, так і на законодавчому відсутнє єдине визначення терміну «попередження кримінальних правопорушень», що використовується в контексті протидії СБ України кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури. Пропонуємо закріпити в Законі України «Про Службу безпеки України», визначення терміну «попередження кримінальних правопорушень» як «сукупність визначених законами України заходів, безпосередньо спрямованих на свідомість конкретних осіб або окремих їхніх груп, котрі мають суб'єктивні наміри вчинити кримінальні правопорушення».

29 Пчолкін В. Д. Поняття та роль оперативно-розшукової профілактики у запобіганні злочинам / В. Д. Пчолкін // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 17 груд. 2010 р.). Харків : ХНУВС, 2010. С. 15-17.

До основних організаційних форм взаємодії СБ України з іншими правоохоронними органами щодо попередження кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури відносимо: обмін інформацією, проведення спільних операцій та заходів, створення міжвідомчих координаційних центрів та робочих груп, спільне планування та проведення навчань, формування спільних слідчо-оперативних груп тощо. Налагодження ефективної взаємодії є необхідною умовою результативності попереджувальної діяльності.

Основними напрямками вдосконалення організаційного забезпечення попереджувальної діяльності СБ України на об'єктах критичної інфраструктури вважаємо: розвиток нормативно-правової бази; впровадження нових форм і методів профілактичної роботи; підвищення ефективності взаємодії та координації; удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення; розвиток міжнародного співробітництва; підвищення професійного рівня персоналу тощо. Реалізація цих напрямів дозволить суттєво підвищити спроможності правоохоронних органів щодо захисту об'єктів критичної інфраструктури від протиправних посягань.

Основними завданнями діяльності СБ України щодо попередження кримінальних правопорушень на об'єктах критичної інфраструктури, визначаємо: проведення наукових досліджень з метою вирішення проблем попередження кримінальних правопорушень; організація впровадження в практику передового досвіду попередження кримінальних правопорушень; забезпечення організації, координації, контролю, організаційно-методичної та практичної допомоги в системі органів Служби безпеки України; забезпечення організації та проведення заходів загального й індивідуального попередження кримінальних правопорушень; підготовка та реалізація положень стратегій, загальнодержавних і регіональних цільових програм попередження кримінальних правопорушень; організація взаємодії з іншими системи суб'єктів захисту критичної інфраструктури попередження кримінальних правопорушень; інформаційно-аналітичне забезпечення попередження кримінальним правопорушенням.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо вирішення проблем державно-приватного партнерства із захисту критичної інфраструктури.